

Изразивторком, четвртом и суботом.

ПРЕДПАТА: на Краљевину СХС
мјесечно Д 15; тримјесечно Д 40;
за Италију мјесечно лира 6; по-
једини број 30 центезима. Огласи
по ценику. Поједини број Д 1-50.

Stiglo dne 2. 11. 22. 31. 1922. 1920

ДАЛМАТИНСКИ РАДИКАЛ

Поштарница плаћена у готову.

Издаје: Окружни Одбор Народне
Радикалне Странке у Шибенику.
Одговорни уредник: Шпиро Ђакић.
Телефон број 60.
Штампа: Нова Штампарња - Шибеник.

Година I.

ШИБЕНИК, четвртак 2. новембра 1922.

Број 9.

Istorijski značaj Kumanova.

Govor Nj. Vel. Kralja na Kumanovu:

Gospodo! Na današnji dan pre deset godina, Prva Srpska Armija pod mojom komandom, na ovim, tada krvavim a sada slavnim poljima, sudarila se sa turskom vojskom i na ovome istome poprištu, posle dvodnevne uporne borbe, rešila je najzad, posle pet vekova, prestiž našeg oružja nad dotadašnjim našim neprijateljem.

Tri nedelje docnije, a jedan mjesec posle objave rata, pada Bitolj, a sa njime ništimo i ostatak snage našeg vekovnog neprijatelja.

I tako, gospodo, borba, otpočeta 1804 godine, pod mojim nemrmlim predakom, velikim voždом Karadžordem, bi nastavljena 1912 godine sa padina Ružna, sa koga naši topovi tada ponosno objaviše, da je kucnuo čas našeg konačnog oslobođenja. Ti topovi ne umukoše sve do kraja pobedonosne 1918 godine, kada oštricama naših bajoneta i junačkim mišicama, omedismo našu dragu i veliku otadžbinu. Tada, gospodo, vratismo naš krvavi mač u korice, vratismo ga sa čašcu, jer smo se njime korisno posluzili i za čast i za veličinu naše otadžbine. Ali Kumanovski Duh ostao je stalno u nama, živeće i čuvaće plodove naših pobjeda.

Gospodo, sa ovoga svetoga i istorijskog mesta pozivam vas, da se setite našeg Velikog Kralja, moga pokojnog roditelja, koji nas je i poveo u ovaj veliki rat, ispunivši amanet svojih predaka. Setimo se, gospodo, naših hrabrih i milih drugova, koji na Kumanovu slavno padoše za Kralja i Otadžbinu.

Neka im je večna slava!

Posle ovog govora i odavanja pošte palim Kumanovskim junacima sa višekratnim ponavljenim: „Slava im“, Nj. V. Kralj podigao je čašu sa rečima:

Pijem ovu čašu za čast i slavu moje hrabre i pobedonosne vojske. Živela!

Govor ministra predsjednika g. Pašića:

„Današnji pomen i proslava na dan desetogodišnjeg slavne Kumanovske Bitke ispunjava srca svijua nas dubokom blagodarnošću prema senima hrabrih junaka, koji sa oduševljenim patriotskim zanosom poružiše u sveti boj i položili svoje živote za spas i slobodu naše potlačene braće u Staroj Srbiji i za osvetu Kosovske pogibije.

Neka im je slava i večan pomen među živim pokoljenjima!

Više od pet stotina godina robovao je neprijatelju naš narod pun tuge i žalosti za izgubljenom slobodom, ali pun vere i nade u Boga da će doći dan spasenja i vaskrsnuća njegove narodne slobode.

I ta njegova tvrda i nepokolebljiva vera hrabrila ga je i čeličila da izdrži sve muke i patnje, uveren da su one prolazne i da će ipak dan osvete i potpunog oslobođenja doći.

I doista došao je dan njegove slobode. Hrabra Srpska Vojska, pod vodstvom neustra-

šivog Kralja Petra Velikog Oslobođioca, a pod komandom junačkog Prestolonaslednika a sada našeg omiljenog Kralja Aleksandra I. donela je na današnji dan pre 10 godina slobodu svojoj braći, pošto je u ljutoj bitci krvlju zalila Kumanovska polja, satrio mnogo veću neprijateljsku vojsku, koju je zatim u neprekidnom gonjenju na Prilepu i Bitolju potpuno uništio.

U ratnoj istoriji slavna Kumanovska Pobjeda je jedna primerna sjajna pobjeda jedne male, dobro obučene i spremljene vojske, oduševljene junaštvom i patriotskim požrtvovanjem, nad jednom mnogobrojnijom vojskom. Srpska Vojska tom junačkom pobjedom zadivila je ceo svet i pružila je dokaze da je kadra vršiti i veće i teže zadatke.

Ali od tog sjajnog uspeha naše vojske zadržali su od straha naši nacionalni neprijatelji, koji su činili sve pokušaje da bi osujetili uspehe Srbije ili bar da bi onemogućili njeno dalje jačanje.

Prva pojava od takvog straha bila je intriga Austro-Ugarske u Bugarskoj, da nas ova iznenadno napadne i na taj način izbegne presudu ruskog cara u sporu oko našeg međusobnog razgraničenja. Ali hrabrost i odlučnost naše pobedonosne vojske osujetila je taj podli napad, posle čega je došao Bukureški mir, koji je utvrdio, tekovine naše hrabre vojske, ali koji je još jače zadržao našeg vekovnog neprijatelja — Austro-Ugarsku.

Značaj pobjede Kumanovske nije samo veliki sa gledišta ratnog uspeha, ratne tekovine; sa gledišta sjajne osvete Kosovske Bitke i oslobođenja Stare Srbije, kolevke naše stare slave i veličine. Ona ima mnogo veći i širi istorijski značaj. Ona je ulila u srce strah i izbezumlila Austro-Ugarsku, koja je osutila i dobro ocenila veličinu i razvoj ove bitke za buduću razvoj evropskih događaja. Zbog toga je ona sve moguće pokušavala da za vreme Bukureškog Kongresa osuieti uspehe Srbije i obezbedi svoje političke težnje i planove prodiranjem Vardarskom dolinom Solunu. Ona je htela poštoto, da uništi prestiž Srbije kao Pijemonta, kako bi obezbedila šebi ropstvo srpsko-hrvatsko-slovenačkog plemena, koje bi svojom nemačkom kulturom u toku stoleća potpuno denacionalizirala. I kad su propali svi njeni pokušaji kod Rumunije da ovu zadobije različitim obećanjima na račun naše teritorije i da je udruži sa Bugarskom protiv nas, Austrougarska nije ništa propustila samo da napadne i uništi Srbiju. Bezuma od straha da se, s jedne strane, Srbija ne odmori od Balkanskog Rata i ne pribere nove snage za buleću događaje a, s druge strane, da se ne razbude nacionalni osećaji i simpatije za Srbiju njenih potlačenih podanika i da joj Srbija ne bi u budućem sukobu Trojnog Saveza sa Antantom smetala — Austro-Ugarska je upotrebila jedan svoj unutrašnji nemio slučaj, izazvan baš njenom unutrašnjom politikom prema njenim podanicima, i objavila je rat Srbiji pod izgovorom da kazni Srbiju što je odobravalala nacionalni duh našeg troimenog naroda, a u stvari — prema sad objavljenim dokumentima da uništi Srbiju i da je podeli sa Bugarskom.

Srbija je sve moguće činila, da izbjegne sukob i rat sa Austrougarskom, i išla je u puštanju do krajnjih granica pristajući i na me-

dunarodni sud, ali Austrougarska je sve to odbila, jer je namerno za tim išla da zarati i uništi Srbiju ili bar da uništi prestiž Srbije i simpatije za nju kod potlačene braće u Austro-Ugarskoj.

I otpočela je rat protiv Srbije!...

Sjajna Kumanovska Pobjeda, koja je oslobodila i ujedinila Staru Srbiju sa Srbijom, i koja je uvećala moć Kraljevine Srbije, a sprečila put prodiranja Austrougarske preko Kosova i Vardarskom dolinom ka Solunu, izazvala je Austrougarsku na rat protiv Srbije, u koji je uvučena cela Evropa a, docnije, i Amerika. I ovo strašno višegodišnje krvoproliće svršilo se pobjedom našom i naših saveznika nad Austro-Nemačkom. Ta pobjeda donela je oslobođenje našeg troimenog naroda i ujedinjenje u veliku Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca. To je značaj i posledica sjajne Kumanovske Pobjede!

Stoga, neka je večita slava i pomen herojima palim u Kumanovskoj Bitci.“

Govor G. d-ra Bauera

(u Skuplju 25. oktobra 1922. godine na banketu Skopske opštine).

Pozdravljen frenetičnim pljeskom g. Bauer simpatični i otmeni katolički zagrebački arhiepiskop izgovorio je ove riječi:

Odlični gosti!

„Ne očekujte od mene spremna govora, ovo što govorim, samo je izliv osjećaja čuvstva, što sam doživio za ovo kratko vrijeme boravka u Skoplju.“

Utisak, koji je na mene i na sve nas Hrvate učinila ova proslava, najpovoljniji je; sve što smo čuli i vidili, utvrdjuje nas u uvjerenju, da niko ne će uspjeti, ko hoće da nas rastrojui.

Kumanovska slava je specijalno srpska slava, ali i bratska slava, i danas slava svijua nas. Ja vjerujem u veliki promisao Božji. Krv što su je Slaveni proliili, Bog će naplatiti i blagosloviti naše ujedinjenje.

Diagi Bog neka blagoslovi rad svih nas oko ujedinjenja, neka blagoslovi naše ujedinjenje i našu slobodu.“

G. Bauer je završio ove reči u jednoj pravjoj reči radlosnih usklika i simpatičnih tapljanja, koji su se pretvorili u jedan pravi zanos oduševljenja.

Писмо из Београда.

Унутрашња ситуација. - Акција фашиста. - Фашисти и извршење Рапарског Уговора.

У Београду, 30. октобра.

У унутрашњој политичкој ситуацији настуло је, под утицајем извесних спољашњих догађаја, у неколико и сталожанања у односима владиних група, становит преокрет. Јако нас је, због тога, много теже, но пре неколико дана, тврдити, да је криза у влади, ма и парцијална, неизбежна. Сматра се, с једне стране, да су избором председника Народне Скупштине, отклоњени, у главном, оправдани и стварни разлози евентуалне кризе; с друге стране, мисли се, не без добро и правилно уочених народних интереса, да би отварање кризе, у садашњим озбиљним међународним приликама, могло бити не само опасно, него и фатално и по народне и по државне интересе.

Зато се говори, у свима меродавним круговима, у владиним и владиних група, да у садашњим приликама треба избећи кризу, управо да се криза мора избећи. Према томе, највероватније је, да овај пут неће ни цела влада, ни министри једне страначке групе, како је то њихова клупска одлука претходно предвидела, подносити своје оставке. А ако појединац ипак то учини, из личних разлога, нити ће бити од већег значаја, нити ће имати утицаја на остале чланове у влади, и ствар ће се решити тако рећи на пречац, тако да се неће ни осетити.

Као један од најјачих разлога, свакојако сасвим оправдан, да влада остане оваква каква је, ма да би промене у њој несумњиво биле корисне, сматрају се садашњи доста сумњив догађаји у Италији. Фашизам у Италији предузео је акцију — да ли по инспирацијама или из своје иницијативе, за нас не мења ништа на ствари — да манифестује максимум своје снаге и узме, евентуално и силом, власт у своје руке. Наравно, да таква акција мора, зато што је по форми неlegalна, а по суштини, бар према неким, насилничка, боље рећи терористичка, да изазива незадовољство и отпор оних које она погађа. Зато се данас у Италији јављају догађаји са доста озбиљних симптома једне унутрашње револуције. А код таквог стања ствари нити би било паметно и патриотски, нити смео стварати кризу и слабити своју снагу и свој постојање. У толико мање, што знамо, да би потпуна победа фашизма у Италији, а победа је његова изгледа сигурна, имала значити и отежаваће одржања нормалних суседских — о пријатељским за таква случај и да не говоримо! — односа између наше Краљевине и Италије.

Тешко је предвидети, како ће се ова фашистичка акција завршити, али је изван спора да она није од користи по земљу у којој се

лико ономадне јављено је, да је Фактина влада, пред свој пад, потписала конвенцију о извршењу Рапалског Уговора. По тој конвенцији евакуација треће окупиране зоне, заједно са Сушаком, морала би наступити најдаље кроз десет дана. Ко ће сада ту евакуацију извести? Фактина влада је у оставци, а фашисти прете да терором узму власт у своје руке. Ако фашисти успију, они ће, у сагласности са својим програмом, одбити извршење једног међународног уговора. Тиме ће довести Италију у негодан положај гађења уговора који је и сама потписала. А онда? ...

Како се из свега овда разабере, наш положај је због догађаја у Италији озбиљан. Та озбиљност нам налаже, да се сви без разлике нађемо у једном колу, да унутрашње наше размирице оставимо за сада на страну и да сви бдимо и будни пратимо догађаје као један човек. Не мислимо да је ситуација критична, али сматрамо за добро да упозоримо на озбиљност кад су у интересу општи интереси. Нас се директно не тиче шта се дешава у Италији. Тиче нас се само у толико, у колико би се ти догађаји могли окренути и противу нас и довести у питање и наше интересе. Н.

Нови талијански кабинет.

Фашисти су остварили своју жељу. Дочекали се власти у земљи. Мусолини је постао диктатором Италије. Њему се и сам Краљ клања. Фактин кабинет пао је кукавио пред првим фашистичким ударцем. Чим су се црне кошуље појавиле у Риму, Фактина се влада распршила и није на окупу смјела дочекаати Мусолинија са фашистима. Мусолини је одмах саставио нову владу, и то овако: Председништво, вањске и унутрашње послове Мусолини; министарство војне генерал Диач;

јавља и да не служи на част пи јачању положаја Италије. Дотле се она тиче нас само као лојалних суседа. Али она, по својој тенденцији, иде и преко граница Италије и у неколико тангира и наше интересе Фашисти су неприкривено истакли у свој програм, између осталог, и противљење извршењу Рапалског Уговора и „ослобођење“ Далмације. Тај факат је необично важан за оцену тежине нашег положаја за случај фашистичке победе. Ко-

морарице Теон де Ревел; правде Овидио; за ослобођење крајеве Ђурати; мин. јавних радња Боварони, фнанције Де Стефани; шуме и руде Сангори (клерикал), пошта Колона ди Цеаро, просвјете Гатиле (клерикал), пољопривреде Де Капитано (либерал); трговине и индустрије досадашњи министар тих ресора Роси (Болитијевац). Према томе је у новом министарству осам фашиста, два клерикала, један либерал и један конзервативац.

Градске вијести.

Лична вијест. Јучер је, враћајући се из Београда, пропутовао за Сплит намјесник, г. Др. Метлић. Истом је ладом допутовао и одмах наставио пут у Книн г. др. Тоде Новакović, који је био један од изасланика Далмације на Кумановској слави. Понијеви најлјепше утиске са те славе, он нам је обећао, написати за лист извјештај.

Једна десетгодишња. Данас се навршује десет година од дана свешаног улaska Благородног Краља Петра Ослободитеља у Душаново Скопље. Равно пред десет година Скопље је, послје cara Lazara, дочекао свoga Ослободца Петра I. Краљ Петар дошао је у Скопље у pratnji kneza Arsena и kneginje Jelene, dok su ga u Скопљу, на ulazu u град, дочекали храбри синови ондашњи престолonasljednik Aleksandar и kraljević Đorđe, koje је sijedi Краљ poljubio.

Ishrana Dalmacije. Gosp. Namjesnik за Dalmaciju, koji се је јучер овдје задржао два sata, saopštio је у privatnom razgovoru, да је Ministarstvo за социјалну политику izmijenilo svoje раније ријешенје, kojim је ishranu Dalmacije povjerilo било једном sindikatu, и да је donijelo novo, kojim taj posao povjerava Gospodarskom Друштву у Zagreбу и Задружном Saveзу у Splitу.

Kad bude objavljeno ovo nerazumno ријешенје, koje је liшено и моралне osnove, donijemo о njemu ocjenu, koju оно заслужује.

„Demokrat“. Овај negieljni list, koji је био prekinuo izdavanje, почео је nanovo izlaziti, под uredništvом g. Dra Medina, koji mu је и раније био urednik, а koje је за kratko vrijeme био zamijenio g. Tarle.

„Demokrat“ и отвор preparandije. У ovom „glasu demokrata за sjevernu Dalmaciju“ ima на два mjesta govora о slavi otvora preparandije. У gradskim vijestima, а под naslovом „Vijeran državljаниn“ kritikuје се postupak bi-

skupa g. Mileta, да nije у nijednu riječ spomenuo ни о Краљу, ни о држави“. Та критика, nepovoljna за g. biskupa, завршује са овим riječима: Mi smo samo znatiželjni, hoće ли pozvana vlast povući за budуће nužne послједице, те prištediti и seби и drugim uzvanicima neugednosti, да prisustvuју crkovnim činima, gdje се namijerni propustima demonstrira proti овој држави“.

Pozvane vlasti, koje су spremle ту neugednost „drugim uzvanicima“, биле су školska upra-

САН СТАРЦА РАДОВАНА.

Овче чува старца Радована,
Овче чува по Шари планини,
Броји стадо хиљаду оваца.
Шесет љета по Шари планини
Чува старца пребјелице овце;
Знаде старца сву Шару планину
Знаде по њој паше и пасишта,
Знаде по њој вите и појишта
И за стадо дебела пландишта;
Знаде јаме, ће се крију вучи
Зна пећине, ће живе хајдуци.
Свако јутро, како зора сване,
Овце пушта старца Радована
На попасак у Шару планину.
А кад дође половина дана,
Овце врће струзи у торове,
Да их мизу на струзи планинке.
Тридесет и три на струзи планинке
Музу овце од подне до мрака.
Једно јутро у свету нећелу,
Поранио старца Радована,
Поранио, зору преварио,
Из торова овце изјавио.
Ето њега у Шару планину.
Овце пасу, а бију чакати,
Гладни гракћу са јела гаврани
Када било днени о подне,
На врх Шаре старца излазио,
Ал' се њему нешто задријемо:
За очи му санак прионуо.
Леже старца под јелу зелену,
Те он заспа санком дебелијем.
Чудише се на струзи планинке:

„Хвала Богу, хвала јединоме!
„Бе ли нам је старца Радована?
„Што га данас са попаска нема?
„Нек Бог знаде, добра бити неће.
„Ал' су њега погубили Турци,
„Ал' му овце рашићерали вучи.
„Кад планинке у ријечи биле,
„Из облака вила покликнула,
„На планини старца пробудила:
„Устај море, старца Радована.
„У Шари ти овце оморнуше,
„Упоклаће их вучи и бауци,
„Већ је јарко на заходу сунце,
„Чекају те на струзи планинке“.
„Скочи старца, ко да се помами
„И кад виђе на заходу сунце,
„Грлом викну десет добрих паса,
„Те му овце у брдо скупеше.
„Крену стадо старца Радована,
„И за стадом низ Шару поњева.
„Дође старца струзи на торове,
„Питају га на струзи планинке:
„Шта је, бабо старца Радована?
„Због чега си данас задочио?
„Јесу ли ти све на броју овце?“
„Планинкама старца бесједио:
„Јесу мени све на броју овце,
„Него данас у Шари планини
„Бијаше ме санак спопануо,
„Те ја легах под јелу зелену,
„Ту сам заспа санком дебелијем
„И да не би из облака виле,
„Штах у Шари ноћу преноћити.
„Не жалите, што сам задочио,
„Јер сам старца диван сан уснио,

„Диван санак а у диван данак
„Баш у свету царину нећелу“.
А кад чуше лијеје планинке,
Овако су пјему говорили:
„Здраво био бабо Радована,
„Здраво био, кад си добро сио!
„Можеш ли нам снове казипати,
„Да чујемо чему снови слуте?“
А старца им стаде бесједати:
„Када бијаш у Шари планини,
„Нешто мене на планину зваше,
„Ја се дигох Шари у врхове,
„Ал' се мени нешто задријема,
„За очи ми санак прионуо,
„Те ја легах под јелу зелену,
„И ту заспах санком дебелијем
„Уснух санак на врх Шаре ладно:
„Да се небом колу двије војске:
„Једна војска гавранови црни,
„Друга војска соколови сиви,
„Змија води гавранове црне,
„Крсташ оро соколове сиве
„Љуто су се птице завадиле
„Једна другој вади очи живе.
„Гавранима перје отпадаше,
„Ко црн сијег на земљу падаше,
„Тако траја од јутра до мрака,
„Док гаврани црни побегеше,
„А пред њима и змија отровна.
„Соколови гоне гавранове,
„Крсташ оро змију отровницу,
„Ломе њима крила из рамена.
„Сваљују их на земљу црну
„Крсташ оро змију ухватио,
„Оба два јој ока извадио,

„Те се змија без очи увија,
„Гавранове води наопако!
„У то стижје пребјелица вила,
„Пробуди се из Шари планини“.
Када старца санак испричао,
Стаде им га вако кавати:
„Двије војске што се небом клаше,
„Поклаће се по земљи црној.
„Гавранови то је турска војска,
„Соколови то је српска војска,
„Љута змија то је турски цар.
„Од Стамбола Мехмед господар,
„Крсташ оро то је српски цар,
„Од Србије Петар господар.
„Гавранови помолњених крила,
„То је турска разбијена војска,
„А што бже црни гавранови,
„И гоне их сиви соколови,
„То ће побјећ' са мегдана Турци,
„Гониће их Срби до Стамбола.
„Што је оро змију ухватио
„И оба јој ока извадио,
„То ће царе надбити силника,
„Узети му сву Македонију,
„И лијепу сву Србију Стару
„По њима ће школе отворити.
„А подићи цркве и олтаре,
„Зулума нас турског изабити“.
Када чуше лијеје планинке,
Љубе красна старца Радована:
„Бог те чуо, бабо Радована,
„Доживио и цара видо
„У сред Скопља Петра господара,
„Амин, Боже, да би тако било!“

va i uprava šibeničke općine, dakle one, koje su otvor preparandije u Šibeniku proglasile kao uspjeh demokratske stranke i na slavi imale ulogu svečara.

Na drugom pak mjestu, pod naslovom „Svečani otvor preparandije“, ispisanim deblijim slovima, dosljednošću, koja se ne može razumjeti „Demokrat“ donosi ovu ocjenu slave i govora školskog nadzornika g. Krietića: „Njegov je govor bio takogier i visoko patriotičan u pravom duhu jugoslavenstva, što je inače veoma zgodno bilo ne samo obzirom na svečanu prigodu, nego i na neke sporedne pojave, koje su imale namjeru, da sa strane podadu cijelom dogagjaju drugo značenje“.

Ne znamo, da li „Demokrat“, ovim nedovoljno jasnim riječima, postavlja u „sporednu pojavu“ ono biježanje od pravoslavne crkve, koje je se, pokazalo u ovoj slavi. Znamo samo, da u pravoslavnoj crkvi ne bi bila moguća ni djela ni namjerna propuštenja, koje bi ni u dugom, ni u pravom značenju, mogla biti protumačena kao demonstracija protiv države.

Demokratska stranka i sporedne pojave pri otvoru preparandije. Predsjednik mjesnog odbora demokratske stranke, g. Dr. Smolčić pohitao je g. Dru. Peroviću, poglavaru, da protestira, što je, na slavi otvora preparandije, bila ignorisana pravoslavna crkva. Pod uticajem tog protesta, g. Perović uputio je oštru notu upravnik općine g. Dru. Rajeviću i predložio je pokrajinskoj Upravi, da mu, za takav postupak, koji potijeca na primjere austrijske, dade ukor.

Događaji u Zadru. Neke naše novine donose, da je u Zadru posljednjih dana bilo krvavih nemira i da su fašisti napadali naš svijet. Koliko smo informirani, fašisti su samo preuzeli 29 i 30 prošlog mjeseca državne urede, malo progalamili gradom dok nije bilo tvornih napadaja na našu braću. Uopće demonstracije nisu bile uperene protiv naših sunarodnjaka u Zadru, već protiv vlade u Rimu.

Cijene brašnu. Cijene brašnu i dalje padaju, a vjerovatno je, da će sa porastom dinara još i više pasti. Imamo pred sobom ponudu jednoga mlina i današnje cijene brašnu: pšenično brašno: „00“ 20-30 kr., „0“ 20; br. „1“ 19, br. „4“ 18; br. „6“ 17, mekinje 7 kr. franko stanica.

U fond „Prosvete“ darovaše prigodom smrti Ane Sekulic po 10 din. gg. Dušan Smoljanović, Kosta Krstanović, Vaso Čok i Jovo Paklar, Milorad Pezelj, po 20 din. Nikola Ronac; 30 din. Dr. N. Subotić. Prigodom smrti Melka Rajevića, dr. N. Subotić 30 Din.; prigodom smrti Antuna Montane, dr. N. Subotić 30 din.; prigodom smrti Roberta Žarkovića, dr. N. Subotić 30 din.; prigodom smrti Marte Čolović, Mato Adam 25. din. Milan I. Skočić 10 din., Krste Bibić 20 din., i Š. Čarkić 20 din.; prigodom smrti Đure Omčukusa, Marko Iljadica Rapo 10 Din., Milan I. Skočić 10 din. Ivan Medić 20 din., Dušan Smoljanović 10 din.; prigodom smrti Ankule Grubišić Ivine, braća Grubišić 40 din.; prigodom smrti Josipa Kulića, Miloš Triva 10 din.; da počasti uspomenu pok. Marte Čolović, g. Miloš D. Kresić din. 30.

Darovi podružnici Jugoslavenske Matice. Vodanović kot. tajnik din. 5, dr. Jerko Machiedo din. 25; da počasti uspomeuu Antuna Montane, Vidović Dragutin din. 5, Stazić Dušan din. 5, Zaninović Stjepan, učitelj din. 5, dr. Ante Rajević din. 25, prof. Ljubomir Nardin din. 10, Vukić Vladimir din. 10, Ivanišević Miran din. 10, Damjan Skočić din. 5, Novak Uroš din 10, dr. Jerko Machiedo din. 25, Maroević Ivo din 20.

Kino „Tesla“. U petak subotu i nedjelja. počimlje I dio još nevidjenih pustolovnih senzacija Glasovitog Maciste 1001 pustolovina Maciste I. dio. II „U šakama modernog Herkula“. Početak predstava I. u 5 sati II u 7 i III u 8-30.

Brzojavne i telefonske vijesti

(Posebni izvještaji „Dalmatinskog Radikala“).

ПОЛИТИЧКА СИТУАЦИЈА.

Преокрет код опозиције. — Реконструкција кабинета. — Кумануди, Рафајловић и др. Крстељ.

БЕОГРАД, 2. Опозиција мисли, да је дошло вријеме, да треба преломити ову ситуацију и посве промјенити своје држање. Земљорадници су мишљења, да је због спољне ситуације требало саставити једну концентратиону владу, у коју би ушли и неки дјелови Хрватскога Блока, на тек последије тога, да се распусти Скупштину и распишу нови избори.

БЕОГРАД, 2. И поред Пашићеве изјаве, да сада није zgodan час за оставку владе, то ипак свакодневно листови пишу о оставци владе и о њеној реконструкцији. Говори се о разним комбинацијама, али изгледа да је највјероватнија ова: У случају иступања из владе најприје ће иступити министар војни генерал Васић, а као његови наслједници спомену се генерали Пешић или Зечевић. Од радикалних министара могао би лако иступити Жарко Миландиновић, на чије би мјесто дошао вјероватно неки радикал из Војводине или Босне. Исто је тако вјероватан одступ Трифковића, који усљед слаба здравља одавна жели да се повуче. За његова наслједника спомиње се Перић или који од млађих радикала. Што се тиче дра Нинчића и дра Марковића не може се ништа позитивна рећи. Вјероватно они ће остати и даље у влади. Код демократа у том би случају иступили: Рафајловић, Кумануди и Крстељ. Прибичевић би приликом реконструкције владе покушао угурати Рибара, да би га удобростилио за пораз у Скупштини. Незна се још ништа о личностима, које би ушле у владу на мјесто досадашњих демократских министара, јер то овиси од одлуке клуба

Пред Крунским Савјетом.

БЕОГРАД, 2. Јучер прије подне посјетио је министар унутрашњих дјела Тимотијевић председника владе Пашића у ствари принца Ђорђа. Послије тога састанка, Пашић је отишао у Двор. Очекује се скори сазив Крускога Савјета.

Секретар Лиге Народа у Београду.

БЕОГРАД, 2. Јучер је био примљен у Двору генерали секретар Лиге Народа Гремунтх. Краљ се је са секретаром задржао дуље времена у разговору и том му је приликом поклонико на успомену своју слику с власторуčním потписом. У почаст чланова Лиге Народа био је јучер приређен ручак код „Српскога Краља“, последије подне чајанка у стану дра. Нинчића, а синоћ је београдска општина дала свечани банкет. Чланови Лиге Народа задржаће се неколико дана у нашој престоници, а онда ће посјетити и друге крајеве.

Шпањолски инфант у Београду.

БЕОГРАД, 2. Јучер у 10 сати и по прије подне стигли су у Београд шпањолски инфант и инфанткиња. На станици их је дочекала Краљица Марија са кнежевима Арсеном и Павлом, а од стране дворске свите генерал Хаџић, пук Дамјановић и пук. Двора Ненадовић. Са станице су се гости одвози у Двор. Гости ће остати у Београду неколико дана.

Чиновници код Пашића.

БЕОГРАД, 2. Председник владе Пашић примио је јучер у предједништву изасланике чиновничког удружења. Председник чин. удружења замолио је Пашића, да поради да се што прије донесе пред Народну Скупштину закон о чиновницима.

Из фашистичке Италије.

70.000 фашиста у Rimu. — Сједница министарства под Mussolinijem. — Demobilizacija fašista. — Nitli uapšen. — Demisija conte Sforze. — Pitanje rapalskog ugovora. — Mussolini za mlr. — Oduzimanje kredita u Engleskoj. — Zabrinutost industrijalaca. Pad lire.

RIM, 2. Javljaju iz Rima, da je jučer 70.000 fašista obilazilo gradom u „potpunom redu“. Stanovništvo je oduševljeno pozdravljalo fašiste. Istu večer fašisti su otputovali naročitim vozovima iz Rima.

RIM, 1. Sinoć se sastao ministarski savjet i održao sjednicu pod predsjedanjem Mussolinija. Ispitavana je opšta situacija u Italiji. Ministarski je savjet konstatovao da je povraćen potpuni red u zemlji.

RIM, 2. Naredena je demobilizacija fašista po izričitoj želji Mussolinija, koji došavši u položaj ministra predsjednika smatra fašističku pobjedu sigurnom.

PARIZ, 2. Javljaju iz Rima da je bivši ministar predsjednik Nitli uapšen, po nalogu Mussolinija, kao defetista i protivnik fašista.

PARIZ, 2. Talijanski ambasador u Parizu conte Sforza podnio je brzojavnu svoju ostavku Mussoliniju. U istoj depeši Sforza želi Mussoliniju uspjeh u radu, ali smatra da bi nova vlada trebala dovesti na sve položaje samo svoje ljude, koji su sporazumni u svakom pogledu sa današnjom vladom.

PARIZ, 2. Većina listova smatra, da demisija Sforzina nije definitivna. Štampa vidi u Sforzinoj demisiji, da on neće napustiti svoje mišljenje, koje u ostalom nije nikad krijo da je u interesu same Italije, da vodi prijateljsku politiku prema Kraljevini SHS. i da lojalno izvrši rapalski ugovor. Francuska štampa smatra, da će demisija Sforzina stvoriti između Kraljevine Italije i Kraljevine SHS. izvjesnu podjovenost čak ako i ne dode do poništenja rapalskog ugovora, ali ipak misli, da će Mussolini dobro promisliti prije nego primi Sforzinu ostavku. Odgovor Mussolinijev na Sforzinu ostavku biće prvi akt od važnosti nove talijanske vlade u pogledu vanjske politike. Taj će odgovor pokazati, kakvo držanje namjerava Mussolini zauzeti prema rapalskom ugovoru i u opšte prema Kraljevini SHS.

PARIZ, 2. Dopisnik „Cicogo Tribune“ putovao je zajedno s Mussolinijem iz Milana u Rim. Tom je prilikom Mussolini izjavio dopisniku, da njegova vlada neće poduzimati nikakvih ratnih akcija, pa se zbog toga ne treba bojati sukoba između Italije i Kraljevine SHS. ili koje druge države. Fašisti smatraju pitanjem svoje časti, da talijanski narod učine marljivim i jakim.

PARIZ, 2. Prema vijestima iz Londona, vlasnici engleskih rudokopa zaključili su da ne daju Italiji više ugljena na kredit, dok ne isplati sav stari dug.

RIM, 2. Javljaju iz Milana, da je dolazak fašista na upravu zemlje, izazvao među industrijalcima veliku zabrinutost. Na burzi se također opaža promjena na vladi. Lira konstantno pada.

Припреме за источну конференцију.

БЕОГРАД, 2. У министарству иностраних дјела спрема се и сређује сав материјал за источну конференцију у Лоузану. На овој конференцији заступаће нашу Краљевину др. Нинчић и др. Л. Марковић.

Burze.

ZÜRICH, 2. Devlzar: Zagreb 231.

SALAMON DRUTTERskladište odijela, rublja i cipela
ŠIBENIK.**САЛАМОН ДРУТТЕР**складиште одијела, рубља и ципела
ШИБЕНИК. 5**ДРОГЕРИЈА М. ПЕЦЕЉ И ДРУГ**
— ШИБЕНИК —Складиште дрога, кемакалија медицинских и
техничких, тоалетних и хигијенских артикала, боја
уљених и у праху, анILINE и све потребитине
за мастионе, крстова и четкарске робе
Главно складиште минералних вода. 11**ТЕХНИЧКИ УРЕД OSCAR KRAUS**

VIA S. NICOLÒ N.о 4. - TRIESTE

Motori za lade i jedrenjače
na benzin i naftu prve Njemačke
konstrukcije. Mašinerija potpuna
za fabrike tjestenina i uljarskih
proizvoda. 22

CIJENE U DINARIMA, izvještenja i proračuni besplatno.

BANCA DALMATA DI SCONTO D. D.
— PODRUŽNICA ŠIBENIK —Prima uloške na knjižice i na tekući račun. - Eskomptira mje-
nice. - Obavlja sve burzovne naloge te isplate na sva tuzemna
mjesta. - Izdaje čekove i kreditna pisma. - Financira trgovačka,
obrtna i industrijalna poduzeća. - Obavlja sve štedioničke i
bankovne poslove najkulantnije.

Brzjavni naslov: DALMASCONTO. 21

Чок и Манојловићфабрика црквених воштаних свећа
Шибеник (Далмација).Израђује црквене во-
штане свеће сваке
величине - Специ-
јална израда свећа
са натписима:„Ко Крсно Име слави
оном и помаже!“ и
„Мир Божји, Христос
се роди!“ 1**KORANIT d.d. KORANIT**prva jugoslavenska industrija asbestnog škriljevca
tvornica u KARLOVCU**NAJBOLJI KROV
SADAŠNJOSTI**Glavno zastupstvo za sjevernu Dalma-
ciju sa sjedištem u Šibeniku**BRAĆA MAKALE - ŠIBENIK.**Brzjavi: MAKALE - Šibenik.
15 Inter. telefon br. 46.**МОДНИ ЦИВИЛНИ И ВОЈНИ КРОЈАЧКИ САЛОН
МЛАДЕН ЦРВАК - Шибеник (обала)**ВЕЛИКИ ИЗБОР ЕНГЛЕСКИХ И ЧЕШКИХ ШТОФОВА. - ПРЕПОРУЧУЈЕ П. Н. Г.
МУШТЕРИЈАМА НАСОЛДНИЈУ ИЗРАДУ УЗ ВРАО УМЈЕРЕНЕ ЦИЈЕНЕ. 9**ЂУРО ВОЈВОДИЋ - КНИН**
ТРГОВИНА ЗЕМАЉСКИХ ПРОИЗВОДА НА
ВЕЛИКО И МАЛО

Бројави: ВОЈВОДИЋ - Книн.

Телефон број 3. 8

СРПСКА БАНКА Д. Д. У ЗАГРЕБУ

Основања године 1895.

ФИЛИЈАЛА У ШИБЕНИКУ (ОБАНА).

Бројави: СРБАНКА.

Деоничка главница К 162,000.000. Резерве преко К 55,000.000. Улошци преко К 500,000.000.

ФИЛИЈАЛЕ: ДУБРОВНИК, КНИН,
НОВИ САД, (Централни Кредитни
Завод, као филијала Српске Банке),
СОМБОР, СПЛИТ, СУБОТИЦА,
МИТРОВИЦА.

АГЕНТУРА дубровачке филијале у ГРУЖУ.

АФИЛИЈАЦИЈЕ: БЕОГРАД Подунавско
трговачко и акционерско друштво,
БОС. ШАМАЦ: СРПСКА БАНКА.РОСНИ ОДИО: свих врста брашна,
колонијала, француских боја прве
врсте итд. Складиште у властитој
кући. Цијеници на заштјев бадава.Најповољније укамађује улоге на уложне књижице и на текући рачун, те обавља све банковне и берзанске
послове најкулантније. — Са свима је већим мјестима Европе у директној пословној вези, а тако исто и са Сје-
верном и Јужном Америком. 12